

Azok közé tartozom, akik anélkül ismerték meg Molnár Péter képeit, hogy tudták volna, kinek a műveit ismerik meg. Ez elsőre talán furán hangzik, ám könnyen lehet, hogy a Molnár Péter-kedvelőknek ez a hálátlan része van többségben.

Bibliofil emberként természetesen a könyvborítóként és illusztrációként megismert műveire gondolok. Erre az „alkalmazott” grafikai műfajra, amelyet sokan talán nem értékelnek kellőképp, mert megrendelésre ké-

Szolláth Dávid 87

AZ ISMERETLEN MESTER

(Molnár Péter születésnapjára)

szül, mert kereskedelmi- és reklámcélokot szolgál, mert terméket kell eladnia. Fel kell hívnia a könyvvásárló figyelmét az adott könyvre, hogy ezt és ezt a kiadványt vegye meg a széles választékból. Ezen kívül nyilvánvalóan alkalmazkodnia kell a könyv tartalmához is. Lásd például a *Pipázók könyvét*, amelynek borítója természetesen nem ábrázolhat szivart vagy cigarettát, sem tűzoltókocsit, sem görögdiñnyét. Micsoda blőd feladat, mondhatnánk. Figuratív!, húzzák a szájukat a műértők. És nem lehet odaírni még azt sem, hogy „*Ceci n'est pas une pipe!*”. Nyilván az sem könnyíti meg a könyvborító grafikusának dolgát, hogy a kiadó beleszól, átszerkeszti, megvágja a képet, esetleg előnytelen betűtípust választ, nem megfelelő háttérszínt tesz mögé, belekényszeríti a könyvsorozat más által tervezett sablonjába. Szóval lássuk be, nem könnyű műfaj ez, és könnyen igazságtalanok vagyunk a könyvborítókkal és az illusztrációkkal, egészen addig, hogy néha bizony a kiadók el is felejtik feltüntetni az illusztrátor nevét. Ez nem csak Molnár Péterrel fordult elő, hiába keressük például Csernus Tibor nevét Mátyás Iván *Fabulya feleségei* című könyvében.

Csak találgatok, de megkockáztatom, hogy Molnár Péternek nincs igazán ellenére a műfajjal járó háttérszerep, ez a névtelenség. Egyrészt ott van kiállításainak, díjainak, sikereinek impozáns listája, megbecsültsége a képzőművészeti életben, másrészt ott van az életműnek ez a kissé árnyékban maradó része, mintha az ismert Molnár Péter mellett volna egy ismeretlen is. És mintha ez az alkotói profilja nem is mai, nem is modern művész lenne, hanem afféle középkori illuminátor, „ismeretlen mester”, kódexrajzoló, akinek egy-egy megoldásában mégiscsak ott a stílus kézjegye. Örvendetes, hogy honlapján ma már igen sok illusztrációját és könyvborítóját megtalálhatjuk jó minőségben, egy csokorba gyűjtve.

Amikor nem olyan rég megláttam Péter néhány régi könyvborítóját, a fejemhez kaptam. Hiszen én régóta, kölyökkorom óta ismerem őt! Ifjúkori olvasmányok jutottak eszembe, többnyire még nem is a saját, hanem szüleim

könyvespolcáról származó könyvek. Például a hajmeresztő ötletből induló, tizenéves eszemhez még talán túl bizarr könyv, a *Garp szerint a világ* John Irvingtól. Akkor tetszett, izgalmas volt, de legalább húsz éve nem jutott eszembe. Most, ha megnézem a borítót, itt van újra a régóta nem ér-
88 zett akkori hangulat. Hasonló Szolzsenyicin *Rákosztálya*, már ami a bizarrt illeti. Mark Helprin *Téli meséjét* szerintem nem igazán értettem akkor még, és alig emlékszem belőle valamire, csak a fehér lóra, a behavazott New Yorkra, meg a hangulat halvány nyomára, de ez furcsa mód kellemes. Jó lehetett olvasni ezek szerint. Annál jobban emlékszem azonban Kerouac *Útonjár*a, és saját elégedett vigyoremra, amikor ezt a kimondottan menő, vágány amerikai film plakátjára emlékeztető könyvborítót megláttam. Rögtön tudtam, hogy ez kell nekem, hatott a reklám. A piros kamion, a feliratok, a stoppoló alak: Kerouac nagy amerikai road movie-ját nagyvonalúan előlegezte a borító.

A fakuló olvasmányemlék legmaradandóbb része általában a hangulat. Először a cselekmény részleteit felejtjük el, aztán a szereplők nevét, végül nem marad más, csak az utánozhatatlan, erős hangulat, hasonló mint az elfelejtett álom utóíze. Esetleg megmarad az is, hogy hol olvastuk az adott regényt, a nagymamánál, lábadozva egy torokgyulladásból vagy azon a régi nyaraláson a balatoni mólón. Furcsa dolog a régi könyvémlelme: erősen kötődünk valamihez, amiről már nem is igazán tudjuk, micsoda. Leginkább azt tudjuk, hogy jó volt benne lenni a könyvben, a fikció terében. Jobb volt, mint úszni menni vagy bármi mást csinálni. A jó könyvborító és a jó illusztráció képes ehhez hozzájárulni, megtalálja egy adott könyv maradandó lényegének, hangulatának vizuális párját, amely emblémája marad a hajdani olvasmányémlelme. Irving *Garp szerintj*ét, Szolzsenyicin *Rákosztály*át azóta kiadták többször, más borítókkal. Szívesen újraolvasnám ezeket, meg Helprint is évtizedek múltán, de csökönyösen ragaszkodnék az eredeti magyar kiadáshoz, az eredeti borítókkal. A fene tudja, hogy van ez. Ellenpéldám is van: Kerouac kultregényét azóta több változatban, több kiadásban olvastam angolul is, magyarul is. A többi kiadásnak is van jól sikerült tetszetős, ötletes borítója. (Valószínű nem olyan nehéz jó borítót csinálni az *Útonnak*.) A kedvencem az újabbak közül a 2012-es magyar kiadás, Molnár Ferenc borítójával, de csak most jövök rá, hogy talán azért, mert a piros teherautóval ez áll legközelebb ahhoz a hajdani 1983-as borítóképhez.

Molnár Péter borítói segítenek átgondolni a könyvborítók és az illusztrációk nehezen tetten érhető hatását. Vizuális impulzusaik szinte észrevétlen beszívárognak az olvasmányémlelmeinkbe és akár évtizedek múltán is képesek hatni, csempészett, lappangó inspirációkkal. Olyanok, mint a nagy, jelentős illusztrátorok, akikre méltatlanul kevés figyelem jut.

Az alábbiakban (egy nem teljes) lista következik azokról a könyvekről, amelyeknek Molnár Péter készített borítót. Sok esetben nem csak a könyvbortól az ő keze munkája, hanem belső illusztrációk is, a Móra-kiadványoknál minden esetben.

89

- Petri György: *Örökhétfő* (AB-Független Kiadó, 1981)
- Mocsár Gábor: *Részletek egy közép-európai életrajzból* (Magvető Kiadó, 1982)
- Tóth Endre: *Életnagyságban* (Magvető Kiadó, 1982)
- Richard Brautigan: *Pisztrángfogás Amerikában/Egy déli tábornok az amerikai polgárháborúban* (Ford. Gy. Horváth László, Európa Zsebkönyvek, 1983)
- Orbán Ottó: *Helyzetünk az óceánon* (Magvető, 1983)
- Dedinszky Erika: *Folyton valami más* (Magvető, 1983)
- Kovai Lőrinc: *Csók a pusztán* (Magvető, 1983)
- Jack Kerouac: *Úton* (ford.: Bartos Tibor, Európa, 1983)
- Antoine de La Sale: *Jehan de Saintré lovag története* (ford.: Szabics Imre, Európa Kiadó, 1985)
- Alekszandr Besztuzsev-Marlinszkij: *A reveli torna* (ford. Grigássy Péter, Európa, 1986)
- Bartók István: *Róka Koma* (Pannónia Filmstúdió, Magyar Népmesék sorozat, 1986)
- Makay Ida: *A hetedik szoba* (Szépirodalmi, 1986 – kavicsok)
- Alexandr Ivanovics Kuprin: *Szulamit* (ford. Gerő György, Európa, 1986)
- Robert Drewe: *A gyilkos varjak* (ford. Szegő György, Európa, 1986)
- Kerstine Thorvall: *Pótpapa*, (ford. Dani Tivadar, Móra Kiadó, Pik-nik könyvek, 1987)
- Bertha Bulcsu et al: *Lányok fényben és árnyékban*, (kortárs magyar szerzők elbeszélései, Móra Kiadó, Csíkos könyvek sorozat, 1987)
- Dániel Anna: *Széllovasok*, (Móra Kiadó, Csíkos könyvek sorozat, 1987)
- Henrik Ibsen: *Hedda Gabler* (ford. G. Beke Margit, Európa Kiadó, 1987)
- Czigány György: *Augusztus tárgyai* (Szépirodalmi Kiadó, 1987)
- Thomas Keneally: *Schindler bárkája* (ford. Walkóné Békés Ágnes, Árkádia Kiadó, 1987)
- Ota Hofman: *Szökésben* (ford. Körtvélyessy Klára, Móra Kiadó, 1988)
- Alekszej Remizov: *Istenítélet* (ford. Röhrig Eszter et al. Európa, 1988)
- F. Scott Fitzgerald: *Az éj szelíd trónján* (ford. Osztoivits Levente, Európa, 1988)
- John Irving: *Garp szerint a világ* (ford. Bartos Tibor, Európa, 1988)
- Mark Helprin: *Téli mese* (ford. Falvay Mihály, Európa, 1989)
- Csukás István: *Metszet az Időből, Szárszó, nyár* (versek, Szépirodalmi, 1989)

- Csurka István: *Vasárnapi menü* (elbeszélések, tárcák, Magvető, 1989)
- Bohumil Hrabal: *Harlekin milliói* (ford. V. Detre Zsuzsa, Európa, 1990)
- Katherine Paterson: *Híd a túlvilágra*, (ford. Petrőczy Éva, Móra Kiadó, Pik-nik könyvek, 1990)
- 90 Alekszandr Szolzsenyicin: *Rákosztály* (ford. Szabó Mária, Árkádia Könyvklub, 1990)
- Joyce Carol Oates: *Irgalmas ég* (ford. Széky Annamária, Árkádia Könyvkiadó, 1991)
- Ernst H. Gombrich: *Rövid világtörténet fiataloknak* (ford. Dániel Anna, ÁKV-Budapest, 1991)
- Manfred Schulz: *Pipázók könyve* (ford. Szabó László Zsolt, ÁKV-Budapest, 1991)
- Stefan Zweig: *A változás mámora* (ford. Bor Ambrus, Európa, 1992)
- Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk* (Móra Kiadó, 1995, majd sok kiadás, szinte minden évben)
- Jász Attila: *Miért Szicília?* (JAK, 1998)
- Varga Mátyás: *A leghosszabb út* (Jelenkor, 2006)
- Jász Attila: *Belső angyal* (Kortárs, 2019)

